

УДК 330

Галина Нагорняк, Дмитро Усятицький

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ВИЗНАЧЕННЯ ФАКТОРІВ ВПЛИВУ НА ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНУ ДІЯЛЬНІСТЬ АГРОПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Galina Nahorniak, Dmitro Usyatytsky

DETERMINING OF INFLUENCE FACTORS ON INNOVATIVE AND INVESTMENT ACTIVITY OF AGROINDUSTRIAL COMPANIES OF UKRAINE

Посилення конкуренції на ринку, стрімка глобалізація та кризові тенденції економічних процесів обумовили високу нестабільність оточення економічних суб'єктів АПК. Суттєвим фактором, що впливає на ефективність інноваційно-інвестиційної діяльності в агропромисловому виробництві, вважається фактор ризику. Посилення турбулентності економічного простору вимагає від економічних суб'єктів постійного моніторингу та аналізу таких змін, що дає можливість заздалегідь розробити альтернативні моделі поведінки та максимально ефективно адаптуватися до нових умов функціонування.

Динамічний розвиток та зміни внутрішньої конфігурації суб'єкта господарювання здійснюється у процесі перманентної взаємодії його з оточуючим середовищем. Тому, в умовах ринкової економіки значний вплив на інноваційно-інвестиційну діяльність в агропромисловому виробництві має характер середовища її функціонування. Він визначається зміною інформаційних, матеріальних, фінансових та інших ризиків, що забезпечують життєдіяльність економічних суб'єктів та їх взаємодію з іншими учасниками ринку. Категорію “ризик” варто визначити як небезпеку потенційно можливої, ймовірної втрати фінансових ресурсів чи недоотримання доходів порівняно з варіантом, який розраховує на раціональне використання фінансових ресурсів при певному виді підприємницької діяльності. Для розуміння природи економічного ризику фундаментальне значення має зв'язок ризику та прибутку. Більш високий ризик пов'язаний з імовірністю більш високого прибутку. Іншими словами, ризик – це загроза того, що економічний суб'єкт понесе втрати у вигляді додаткових видатків чи отримає доходи, нижчі, ніж ті, на які розраховує.

Стан інноваційно-інвестиційної діяльності в агропромисловому виробництві характеризується нині двома наступними тенденціями. По-перше, простежується факт зростання більшості параметрів цього процесу, по-друге, наявна позитивна динаміка щодо збільшення витрат на інновації та зростання кількості інноваційно активних суб'єктів, яка практично не мала належного відображення у перебігові процесу впровадження інновацій, зокрема нових технологічних процесів та нових видів продукції. Попит та обсяги аграрного ринку помітно зменшились. Банки перестали надавати кредити. Крім того, державна підтримка агропромислового виробництва залишається істотною перепорою у відносинах Україна – СОТ, оскільки більшість преференцій, що надавалися раніше, стали несумісними з умовами Світової організації торгівлі. Участь України у цій міжнародній організації у короткостроковій перспективі призведе до скорочення вітчизняного виробництва та експорту. Важливими чинниками спаду інноваційно-інвестиційної діяльності в агропромисловому виробництві можна вважати: продовження економічної рецесії; недосконалість та неефективність банківського кредитування; зниження платоспроможного попиту населення; поступове вичерпання у інвесторів довіри, невизначеність щодо політичної та економічної

ситуації після виборів. Із процесами подолання наслідків фінансової кризи 2008 р. та пристосування України до умов СОТ для вітчизняних економічних суб'єктів АПК розпочинається критично важливий період, коли, по суті, визначатиметься їх подальша доля та виявлення ризиків, а також відпрацювання ефективних фінансових стратегій щодо їх мінімізації у площині інноваційно-інвестиційної діяльності в агропромисловому виробництві є першочерговим завданням. Підприємствам АПК притаманні певні особливості їх функціонування, які підвищують рівень ризику, зокрема довгий період виробництва. Порівняно з іншими галузями, які мають також великий період виробництва, підприємства АПК знаходяться у більш несприятливих умовах, оскільки на всю продукцію не укладаються контракти до початку її виробництва. Технологічний процес в агропромисловому виробництві жорстко обмежений часовими межами. Підприємствам АПК у багатьох випадках неможливо різко збільшити обсяги виробництва. Крім того, виникають додаткові витрати у зв'язку з потребою захисту авторських прав, закупівлі нових інноваційних технологій тощо.

За ринкових умов підприємствам АПК доводиться мати справу переважно з ризиками високого рівня динамічності та невизначеності, які складаються з багатьох елементів і залежать від численних факторів, тому вони здебільшого стохастичні, дискретні і характеризуються високою турбулентністю. Таким чином, умови інноваційно-інвестиційної діяльності в агропромисловому виробництві у сучасній економіці стають дедалі складнішими, кількість факторів, які впливають на їх результативність, все збільшується. Одні з них є зовнішніми відносно економічних суб'єктів, а інші внутрішніми. До основних зовнішніх факторів, які впливають на рівень економічного ризику інноваційно-інвестиційної діяльності в агропромисловому виробництві, належать: законодавство, податкова система, непередбачені дії органів державного управління, конкуренція та дії партнерів, політико-економічна ситуація в країні, економічний стан галузі, міжнародні події, корупція та організована злочинність. Варто зазначити, що з кожним роком збільшується число зовнішніх факторів, що впливають на рівень ризику і потребують урахування при інноваційно-інвестиційній діяльності в агропромисловому виробництві. Не менш численними є і внутрішні фактори. Варто виокремити наступні чотири групи факторів: інноваційно-інвестиційна стратегія економічного суб'єкта; принципи діяльності інноваційно-інвестиційної діяльності в агропромисловому виробництві; обсяги інвестиційних ресурсів та напрями їх використання; якість та рівень маркетингу.

У процесі управління ризиком особливий інтерес викликає механізм оцінки економічного ризику, за яким розраховується ризик, який впливає на результати інноваційно-інвестиційної діяльності в агропромисловому виробництві. В абсолютному виразі ризик може визначатися величиною можливих втрат у матеріальному й грошовому виразі. У відносному – ризик визначається як величина можливих втрат, віднесених до деякої бази (майнового стану, прибутку). Останнім часом політичні, економічні, соціальні процеси як у аграрній сфері, так і в Україні загалом стають більш складними та невизначеними – відбувається посилення рівня ризику. Відповідно, змінюється середовище діяльності підприємств АПК, ринок з конкурентного перетворюється на гіперконкурентний та висуває все складніші і складніші завдання, що полягають у задоволенні більш високого рівня вимог до товарів і послуг з боку споживачів, мінімізації витрат, оптимізації процесів виробництва, створенні та утриманні конкурентних переваг. Посилення ризиковості середовища інноваційно-інвестиційної діяльності в агропромисловому виробництві спричинене стрімким розвитком науки, техніки, бізнес-процесів та ринкових механізмів.